

1914 aug. 12

*A Román Nemzeti Párt központi lapjának iránymutató vezércikke
a párt vezető személyiségeinek politikai nyilatkozatairól¹*

Arad, augusztus 11.

Nemzeti pártunk egyik jelentős személyétől kapjuk a következőket:

„Mivel a rendkívüli törvények következtében nemzeti pártunk komitéja nem ülhetett össze, dr. Teodor Mihali, a komité alelnöke és a parlamenti klub elnöke a Szent István koronája alatt élő román néphez intézett felhívásban rögzítette azokat az általános elveket, melyek e legnagyobb történelmi jelentőségű időkben bennünket kell, hogy vezéreljenek.

Lévén, hogy a rendkívüli törvények uralma alatt állunk, a párt híradó lapja pedig szigorú előzetes cenzúra alatt áll, természetes, hogy ezen állapotok tartama alatt megszűnik mindenféle probléma vagy ezen ország állampolgárainak bírálata; nem marad más tér számunkra, mint hogy hűséges krónikásai legyünk az előttünk folyó eseményeknek.

Minden románnak, aki ismeri múltját, tudnia kell, hogy a román népnek a trón és a haza iránti megingathatatlan hűsége nem csupán hagyományos, hanem páratlan is azon népek történetében, amelyek ebben a monarchiában élnek. E tény méltóságot és nemzeti büszkeséget ad nekünk, és méltóságunk tudata minden megnyilvánulásunkban komolyságot követel tőlünk, valamint szigorú tartózkodást a kétes értékű megnyilatkozásokkal szemben.

Mi *tényekkel* bizonyítjuk, kik vagyunk, s nem hangos demonstrációkkal; a jó szándék igazolását a történelem adja nekünk, s nem törekszünk a jó magaviseleti bizonyítványok után.

Ne feledjük el, hogy egyszer minden háború véget ér, s akkor jön a *Történelem*, és számon kéri tetteinket, mert ez a történelem olyan, miként Cicero mondja:

„Testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae”, azaz

„az idők tanúja, az igazság fénye, az emberi elme legnemesebb tápláléka és az élet legjobb tanítómestere.”

Mindnyájunknak az a vágya, hogy mi a háború után *is* emelt fővel álljunk azon bíró előtt, melyet úgy hívnak, *Történelem*.

Ezért a legjobb tanács, amelyet a román értelmiségieknek, de különösen a vezetőknek adhatunk, az, hogy vegyenek példát a román paraszt felemelő magatartásáról, aki annyi méltósággal ment a háborúba, továbbá legyenek tekintettel a nehéz körülményekre, és értékeljék azt a körülményt, hogy a nemzeti komité nem ülhet össze, s ne engedjenek meg maguknak exkurziókat olyan területekre, amelyekről csak a komité jogosult és hivatott megnyilatkozni.

Istennek hála, a nemzeti párt politikája az utóbbi időkben kikristályosodott, és e komité minden megnyilatkozása méltóságtelvi volt, és még politikai ellenfeleink csodálatát is kiváltotta.

Ne veszítsük ezt szemünk előtt, különösen amikor politikai nyilatkozatokat teszünk.

A mi politikánk akkor erősödött meg, amikor szigorúan figyelembe vettük a más országok ügyeibe való be nem avatkozás elvét, s a saját bajaink gyógyítására szorítkoztunk, ami természetesen elég sok erő koncentrálását igényli.

¹ Eredeti címe és lelőhelye: *La situație* — A helyzethez. — Românu 1914. júl. 30/aug. 12; 167. sz. 1. l. — A háború kitörését követő hivatalos színezetű erdélyi román megnyilatkozások közül az itt közölt szöveg számított iránymutatónak. Célja az volt, hogy ne zárja el a különböző román vezető egyéniségek előtt a hűségnyilatkozatok megtételének lehetőségét, hiszen ezt a kormányzat, a magyar közvélemény elvárta tőlük, s Románia semlegességének időszakában a bukaresti kormány sem ellenezte. Ugyanakkor azt is hivatva volt szolgálni, hogy mindezen nyilatkozatok ne legyenek teljesen egyértelműek, s ne számítsanak az erdélyi románság hivatalos kollektív megnyilatkozásainak.

Kívánatos volna továbbá, hogy azon férfiaiink, akik ellenállhatatlan ösztönzést éreznek ahhoz, hogy politikai deklarációkat és kijelentéseket tegyenek, szíveskedjenek megmondani, hogy ezek az ő személyes véleményeik, mivel a román nemzeti párt komitéja nem ülhetvén össze, a román nép nevében sem lehet politikai kinyilatkoztatásokat tenni.”

6

Iratok a nemzetiségi politikai pártoknak a világháború kitörését követő magatartásáról

A

1914 aug. 1

Mihali Tivadar román nemzetiségi politikus felhívása a világháború kitörésekor a magyarországi román sajtóban¹

Nagy és nehéz napokat értünk meg.

Hazánk fiait a becsület mezejére hívták. A román katonák, amint a múltban, most is meg fogják tenni kötelességüket a nemzet és vitézi hírnevük büszkeségére!

Őfelsége, a mi idős uralkodónk és a haza újból meggyőződök a Habsburg-monarchia uralma alatt élő román nép ősi hűségéről és önfeláldozó szolgálatáról. A román nép fiai mindenütt lelkesen siettek a katonai zászló alá, készen rá, hogy vérüket ontsák a harcmezőnkön; az otthon maradottak pedig hasonlóképpen készek bármilyen áldozatra; s a legodaadóbb érdeklődéssel, a jó utáni vágygal és a dicsőséges befejezésben bízva követik a kibontakozó és az ezutáni történelmi eseményeket.

Mivel kormányunk rendkívüli intézkedései folytán a köz- és az egyéni politikai jellegű megnyilatkozások a háborús események ideje alatt meg vannak tiltva, még a Román Nemzeti Párt Bizottsága sem tarthatja meg a már összehívott ülését, és így nincs alkalma elmondania hazafias szavát: alulírott jogot formálok rá, hogy ez úton teljes bizalommal és testvéri szeretettel folyamodjak minden román lélekhez hazánkban, hogy egyrészt most is teljes mértékben a törvények szellemében megtegyék kötelességüket és eleget tegyenek azon szolgálatoknak, melyeket ezekben a napokban kérnek; másrészt nyugodtan és Istenben való bizalommal nézzenek az események elé, különösen az esetleges ellenőrizhetetlen híresztelések alkalmával; ilyenkor a zavaros körülmények között gyakran rosszindulatból vagy a felgyúlt fantáziából születnek valótlanságok.

Különösen falusi népünket figyelmeztetem, hogy tartózkodjon az italtól és bármilyen visszaéléstől, melyek maguk után vonják a biztonsági szervek közbelépését, nehogy ezek a szervek akár felesleges túlbuzgóságból, akár esetleges rosszindulatból ürügyet keressenek a kellemetlen üldözésekre és zaklatásokra.

---

¹ A közlemény címe és lelőhelye: *Apel* — Felhívás. — *Gazeta Transilvaniei* 1914. júl. 19/aug. 1; 158. sz. 1. l. — A világháború kitörésekor a román nemzeti mozgalom vezetői óvatos magatartást tanúsítottak. Maniu, Ștefan C. Pop, Vasile Goldiș, Valeriu Braniște tartózkodtak attól, hogy nyilatkozatokat tegyenek. Mások, így a kormánnyal való megegyezésre hajló Mihali vagy a dinasztiahoz húzó, korábban Ferenc Ferdinánd köréhez tartozó Vaida-Voevod a Monarchia hű szolgálatára hívták fel a román lakosságot. A Román Nemzeti Párt komitéja augusztus folyamán megszüntette sajtó működését, s egy rövid nyilatkozatot adott ki, melyben felszólította tagjait, hogy ne tegyenek nyilatkozatokat „a román nép nevében” (*Românul* 1914. aug. 12.; 1. kötetünkben 5. sz. D irat).